

Monumenta Vaticana Hungariae czéljaira. A vaticáni titkos levéltárakban a pápai számadások, tizedlajstromok Magyarországra vonatkozó XIV. századi részeit készítette sajtó alá. Ezen felül dolgozott a Datariának a Laterani palotában őrzött levéltárában, valamint a Rotának levéltárában is. Az elsőben, mely ez alkalommal először vált szélesebb körben hozzáférhetővé, kivált IX. Bonifác pápának (1389—1404) regesta-kötetei foglalkoztatták, kijelölve a száznál többre menő kötetekből a Magyarországra vonatkozó bullákat. A Rota levéltára magyar szempontból kevesebbet nyújtott, de tájékoztatást adott e gazdag levéltár anyagáról és berendezéséről. E levéltár voltaképen három nagy seriesből áll; az első csoportot a *Manuale* kötetek hosszú sora képezi, melyek 1440-től kezdve a legújabb korig szakadatlan sorrendben magukban foglalják a Rota törvényszéki naplóját, napról napra a jogeseteket, ezek különböző phasisait, a mint azok e legfőbb forum elé kerültek. A több ezerre menő Manuale-kötetekhez tartozik aztán a levéltár másik csoportja, mely a Rota előtt vitt pörök iratait, mellékleteit, a felmutatott okleveleket, szóval a pöriratokat tartalmazza. Ez óriási anyag évszám szerint van ugyan rendezve, de nem a pöriratok, oklevelek kelte, hanem a pör éve szerint. E berendezés nehezíti az áttekintést, mert csaknem minden pörben mutattak föl századokkal előbb kelt okleveleket, s így akárhányszor találunk XVII. századi pörökben XIII. századi mellékleteket. A levéltár harmadik főcsoportja a „Decisiones Sacrae Rotae Romanae.” Kétségtelen, hogy a 6—8 termet betöltő levéltárból, ha annak átvizsgálására valaki elegendő idővel rendelkezik, hazánkra vonatkozólag még sok új fog kikerülni.

— A múzeumi könyvtár kéziratgyűjteményének ez évi gyarapodásából kiemeljük a következő kéziratokat: *Ajándékok*: 1. Collectanea ad historiam Comitatus Neograd. MS. anonymi Saec. XVIII. 4r. (Ajándékozta: Békey István nyug. miniszteri osztálytanácsos úr Budán.) 2. Hungarisch Cronica dem Herzog Rudolf IV. von Oesterreich dedieirt (1358—1365.) von Heinrich von Müglein. A pozsonyi ev. lyceum ismeretes XV. századbéli kéziratának másolata. (Másolta, a szöveget Kovachich kiadásával összehasonlította, a variánsokat párhuzamosan megjelölte s az egész másolatot a Nemzeti Múzeum könyvtárának ajándékozta: báró Mednyánszky Alajos Rakoviczról.) 3. A debreczeni nemzet-

ország története az 1848—49-ik évi magyar szabadságharc alatt, írta Tamássy Károly úr, a debreczeni 12. számú nemzetőri század parancsnoka. Mst. Saec. XIX. 4r. (Ajándék : Balog Imre ügyvéd, Debreczenből.) 4. Az 1836-ki országgyűlési követek sajátkezű névbejegyzéseinek Albuma. XIX. sz. kézirat. 8r. (Ajándék. Eötvös Jenő úr Vásáros-Náményről.) 5. Petőfi Sándor négy sornyi emlékverse. Selmeez, 1841. April. 27. Sólyom Sándor aláírással. 1 lap. (Neumann Károly nyug. evang. lelkész ajándéka Aradról. Dr. Török Aurel budapesti egyetemi tanár úr közvetítésével.) 6. Specimina scripturae scholae Aug. Conf. Aszodiensis Gramm. Inclyto ac venerabili Senioratui Anno 1838 die 23. Junii exhibita. Pinxit Alexander Petrovits. (Petőfi próbaírása. (Ajánd. Koren István, nyug. ev. gymn. tanár Szarvasról. Dr. Török Aurel egyet. tanár közvetítésével.) *Vásárlások* : Kisfaludy Sándornak és Kazinczy Ferencznek főtisztelendő Ruszek József, hahóti apát úrhoz írt tudományos leveleik. 8r. 2. Drarium Diaetae regni Hungariae a. 1751. celebratae. Mss. Saec. XVIII. 3. Egervári Bálint Magyar Generalis Németbe Slenszhájm. A magyar játékszinhez alkalmaztatta Ihász Imre. 1794. 4r. XVIII. sz. kézirat. 4. Cynosura Juris Hungarici. Mss. Saec. XVIII. 8r. 5. Extractus Articulorum Diaetalium post separationem Principatus Transylvaniae a Regno et Regibus Hungariae ad usque praesentia tempora conditorum concinnatus. A. 1760. Mss. Saec. XVIII. 4r. 6. Antiquitatum Graecarum praecipue Atticarum brevis Descriptio, auctore Francisco Tsepregi. Mss. A. 1729. 4r. 7. Corinna vagy Olaszország. Irta M. Stael Horstein Franciaából fordította Bölöni Farkas Sándor. Hat részben XIX. sz. kézirat. 4r. — Ezen kéziratok a hazai történetíráshoz becses adalékokat szolgáltatnak s a múzeumi könyvtár kéziratgyűjteményét jelentékenyen gyarapítják.

— **A Magyar Nemzeti Múzeum levéltára az 1885. évben letétemény és ajándék útján 495, vétel útján 1849, összesen 2344 darab oklevéllel, levéllel, 2 darab fényképpel és 92 darab pecsét-gyps-lenyomattal szaporodott.**

E nagy szám örvendetesen bizonyítja a levéltárnak nagy arányokban történő növekedését, mely miatt annak jelenlegi helyisége már-már szűknek bizonyul.

De nem csak mennyiség, hanem minőség tekintetében is a

lefolyt 1885. év egyike volt a legeredményesebbeknek a levéltár történetében.

A különféle módon szerzett accessiók körül kiváló nagy a mohácsi vész (1526.) előtti oklevelek száma, melyekből a Múzeum gyűjteménye nem kevesebb mint 421 darabbal gyarapodott; e tekintélyes számból 43 darab az Árpádok korára esik.

A lefolyt évben a letéteményezett családi levéltárak száma nem szaporodott; de ezeknek egyike, a gróf Rhédey-családé gróf Esterházy János szivességéből, ki e levéltárból hiányzó s eddig csak az elenchusokból ismert legrégebb oklevelek eredeti-jeit beküldé, teljessé tétetett. E beküldött 439 darab oklevélből 136 darab a mohácsi vész előtti időre esik; s ezek közt van a Rhédey-családnak egyik érdekes, 1466. évből való czimeres levele is.

A régi, Zsigmond király korabeli armálisokból, melyek közül Múzeumunk eddig mintegy 15 darabból álló gyűjteményt bírt, sikerült vétel útján két új darabot megszerezni 1418. és 1431. évekből; s ezzel e nembeli gyűjteményünk az elsővé vált az országban. A levéltárban felállított, mintegy 120 darabból álló armalis, és nemzeti levél-gyűjtemény vétel útján öt, XVI—XVIII. századi darabbal szaporodott.

Vétel útján szereztetett egy terjedelmes, jobbára a Bossányi-családot érdeklő levéltár is, melynek 1200 darabra menő tömegéből, száznál több oklevél való a mohácsi vést megelőző időből. A levéltár anyaga jobbára Nyitra és egyes szomszédos megyék területére vonatkozik. Hasonlóképen becses egy másik szintén vétel útján szerzett, 275 darabból álló oklevél-gyűjtemény, melynek felénél több — 158 darab s közte 23 Árpádkori — való a mohácsi vést megelőző időből. Ez oklevelek, mint általában az ily esetlegesen összehozott gyűjtemények, nem vonatkoznak egy családra, hanem jobbára egyes dunántúli családok levéltáraiból és szétszórt irataiból kerültek egybe. E gyűjteményben vannak a kőszegi szabó czéh XVII—XVIII. századi iratai is.

Az újabb kori szerzemények közül kiemelendő Vetter Antal altábornagynak az emigráció legkiválóbb férfiaival, u. m. Kossuth Lajossal, Klapkával, Türrrel, Pulszky Ferenczcel folytatott s 122 eredeti darabból álló levelezése; mely a nemz. Múzeumban már eddig is meglevő nagy collectiót nem csekély mérték-

ben gazdagítja. A levéltár már régibb idő óta feladatának tartja a legrégebb, XII. századi gyér oklevél-anyagot legalább fényképekben megszerezni. E nembeli gyűjteménye az 1885. év folyamán egy fényképpel, mely III. István királynak egy év nélküli, a veszprémi káptalan levéltárában őrzött oklevelét ábrázolja, gyarapodott.

Együttal alapja vettetett meg egy 92 darabból álló pecsétlenyomat-gyűjteménynek; e gyps-nyomatok kitűnően sikerült sorozatát mutatják királyi, királynői, káptalani, főúri stb. pecséteteknek; s minthogy e lenyomatok által az enyészetnek alávett eredeti pecsétetek képe híven megőriztetik, s azok tanulmányi, sokszorosítási czélokra kiválóan alkalmasak: kétségtelen, hogy ezen, jelenleg még a kezdet stádiumában levő sorozat idők folytán kibővítettvén, benne a levéltár gazdag tanulmányozási anyagot fog nyerni.

— **Londoni zenetörténeti kiállítás.** Londonban 1885-ben a Kensington Múzeumban nemzetközi zenetörténeti kiállítás volt, melyen régi zenészeti írott és nyomtatott emlékeket, zenetörténeti irodalmi termékeket és zenei hangszereket állítottak ki. E kiállításon a Nemzeti Múzeum könyvtára is részt vett: négy régi magyarországi Missaleval, melyekben nyomtatott hangjegyek vannak. E Missalék a következők: 1. *Missale Strigoniense 1484-ből*, folio. 2. *Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Impressum Venetiis per Erhardum Ratdolt de Augusta 1486-ből*, folio. 3. *Missale Secundum veram Rubricam sacre ecclesie Strigoniensis. Impressum Brunne per Conradum Stahel et Matheum Preinlin impressores venetos 1491-ből*, folio. 4. *Missale secundum Chorum almi episcopatus Zagrabicensis Ecclesie Venetiis excusum in officina Petri Lichtenstein. Sumptibus Joannis Mür. 1511.* folio.

— **Régi kéziratok fényképmásolatai.** A Nemzeti Múzeum könyvtára újabban lefényképeztette gyűjteménye számára: 1. a weimari nagyhercegi könyvtár azon latin kéziratának utolsó lapját, melyet *Budai Neumann Farkas 1478-ban másolt*; 2. a stuttgarti kir. nyilvános könyvtár Attavantes-féle Corvin-codexének két címlapját, két más díszlapját és a két borítéktáblát, melyek önálló címperpaizsban Mátyás király gyűrűs hollóját tüntetik fel; 4. ugyanezen könyvtár Hermann thüringiai tartománygróf XII. századbéli képes Psalteriumának azon két lapját, mely II. Endre

király és Gertrud királyné miniatűr arczképét tartalmazza, és 5. a londoni British Múzeum Corvin-féle Horatius kéziratának czimlapját. Az első négy másolatot a múzeumi könyvtár megbízottja személyesen eszközölte, míg az utolsót a British Múzeum jeles tisztviselője Thomson ur volt szives a Múzeum gyűjteménye számára közvetíteni.

— **Magyarországi könyvtárnokok nestora.** Elkésve emlékezünk meg itt a magyarországi könyvtárnokok nestoráról, a mindnyájunk által tisztelt *Jobbaházi Józsa László* keszthelyi könyvtárnokról, ki 1883. febr. 23. élte 86-ik évében elhunyt. A boldogult a gróf Festetich-családnál, mint nevelő kezdte pályáját, melynek befejezése után a család keszthelyi könyvtárában mint könyvtárnok nyert alkalmazást, mely minőségben közel 40 évig működött. Alapos képzettségű, töröl-metszett tipikus magyar alak és lelkes könyvtárnok volt, ki nemcsak a kezelése allati, mintegy 40,000 kötetből álló grófi könyvtárt jó rendben tartotta, de ki érzékkel birt a hazai tudományos mozgalmak ránt is, készséggel válaszolt a szakférfiak tudományos megkereséseire s kutatásaikat tehetsége szerint előmozdította. Ismerősei, tisztelői áldást mondanak emlékére, a szakférfiak pedig óhajtják, hogy a keszthelyi grófi könyvtár az ő halála után oly buzgó és lelkes könyvtárnokot kapjon, mint a minőnek a boldogultat tisztelték. Nyugodjék békével!

— **Magyarországi könyvtárak statistikája.** A m. kir. országos statistikai hivatal egy nagyfontosságú vállalatot indított meg, mely ha sikerült: hivatva lesz nemcsak a statistikai hivatal kiadványait, de hazánk művelődéstörténetét is egy monumentális munkával gazdagítani, s a magyarországi könyvtárak állapotáról oly képet nyújtand, mely sokáig irányadó lesz irodalmunkban. A magyarországi könyvtárak statistikája ez, melynek összeállítására a m. kir. országos statistikai hivatal dicsérendő buzgalommal vállalkozott. S ennek keresztülvitelére megtette a szükséges előmunkálatokat. Már *Fraknói Vilmos*, mint a Nemzeti Múzeum könyvtárának igazgatója oda törekedett, hogy a magyarországi könyvtárakról a *Dr. Petzholdt-féle Adressenbuch* mintájára egy forrásmunkát adjon ki, mely a hazai könyvtárak történetéről és állapotáról a szakférfiakat tájékoztassa. E czélből a „Magyar Könyv-Szemle“ 1876-iki folyamában a hazai könyv-

táruk tulajdonosaihoz és igazgatóihoz buzdító felhívást intézett, melyben őket a közreműködésre felszólította s a munka egyöntetű keresztülvételére zsinórmértékül általános kérdőpontokat tett közzé, melyek szerint a jelentéseket elkészíttetni, s a múzeumi könyvtárba beküldetni kérte. Ezen vállalatot a vallás és közoktatási m. kir. miniszterium felkarolta s a hazai culturalis hatóságoknak melegen ajánlotta. Ennek daczára azonban a vállalatnak óhajott sikere nem lett. A körlevelekre mindössze 50 hazai könyvtár küldött jelentést, a könyvtárak legnagyobb része azonban nem válaszolt s a felhívást figyelmen kívül hagyta. Ennek következtében a tervezett munkából nem lett semmi. A jelentéseket a miniszterium a „Magyar Könyv-Szemle“ rendelkezésére bocsátotta, hol egy részök már megjelent, a hátra levő rész pedig ezentúl fog látni napvilágot. Semmi kétségünk, hogy a statistikai hivatal vállalata szerencsésebb lesz a Fraknoi Vilmos által tervezettnél, s a hivatal rendelkezésére álló eszközök biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy a tervezett munka minden tekintetben sikerülni fog. Részünkről azt melegen üdvözljük s meg vagyunk róla győződve, hogy a hazai culturtörténetnek igen jó szolgálatot fog tenni. Ez alkalommal egész terjedelmében adjuk a statistikai hivatal által kibocsátott körlevél szövegét, megjegyezve, hogy a Nemzeti Múzeum könyvtárának jelentése szintén e szerint készült, s hogy a munkáról annak idejében el fogjuk mondani nézetünket. Az említett körlevél szövege a kérdőpontokkal együtt, melyekre a statistikai hivatal feleletet kér, így szól:

„ . . . . . könyvtár
állapota 1884. decz. 31-én.

1. Könyvtár tulajdonos . . . . .
2. Alapítási év . . . . .

Jegyzet. Esetleg az az év, midőn a könyvtár külön helyiséget nyert vagy más könyvtárakkal egyesítve új gyűjteménnyé lett.

3. Nyilvános vagy magánjellegű-e? . . . . .

Jegyzet. Magánjellegűnek tekintendők az oly testületek hatósága alatt álló könyvtárak is, melyeket csak a testület tagja (olvasó köri s egyleti tagok, tanárok, tanulók, hivatalnokok, lelkészek, stb.) használhatnak. Oly esetekben, midőn a könyvtár üzleti czélból alapított, tehát az ugynevezett *kölcsönkönyvtárak* e minősége külön is kitüntetendő.

4. Van-e külön helyisége a könyvtárnak s ez esetben hány terem, hány szoba s raktár? . . . . .

Jegyzet. Külön helyiségnek csak az tekintendő, mely tisztán könyvek tartására vagy legfeljebb könyvtári tiszték irodájául, vagy olvasó-teremül szolgál. Oly esetekben, midőn a könyvtár a múzeummal vagy levéltárral áll összeköttetésben, e körülmény világosan kiteendő.

5. Van-e külön olvasó-terem s mily nagy? . . . . .

Jegyzet. Ez alatt csak hirlapolvasásra szánt szobák nem értendők.

6. Külön könyvtári tisztviselők s szolgák száma s fizetése . . . . .

Jegyzet. Oly esetben, midőn a különben fizetést élvező könyvtárnok más hivatalt is visel (tanár, lelkész stb.), ez külön kiteendő. Szolga csak abban az esetben mutatandó ki, ha a teendője kizárólag a könyvtárra szorítkozik.

7. A könyvtárra fordított 1884 alatt:

- a) személyi kiadásokra . . . . . forint . . . kr.
- b) könyv vásárlásokra . . . . . forint . . . kr.
- c) bekötésre . . . . . forint . . . kr.
- d) más kiadásokra (lakbér, tisztogatás, írószerek stb.) . . . . . forint . . . kr.

8. A könyv vásárlására van-e állandó alap s ennek felhasználásáról ki intézkedik? . . . . .

9. Volt-e czédulajegyzék, teljesen vagy részben? . . . . .

10. Van-e nyomtatott jegyzék s ha van, mikor jelent meg, hány műről szól? . . . . .

11. A könyvek összes száma: . . . . . mű . . . . . kötet . . . . . füzet.

És pedig

- a) tudományos nyelvészet (antik és modern, irodalom-történet, klasszikusok stb.) . . . . . mű . . . . . kötet . . . . . füzet.
- b) bölcsészet, theologia, aetheticai s elméleti paedagogia, ... mű . . . . . kötet . . . . . füzet.
- c) történelem földrajz s segédtudományaik, ... mű . . . . . kötet . . . . . füzet.
- d) államtudományok, nemzetgazdaság, statistika, politika, ... mű . . . . . kötet . . . . . füzet.

- e) matematika, természet-
tudományok, orvosi s
mérnöki tudományok, ... mű ..... kötet ..... füzet.
f) encyclopaedikus művek, ... mű ..... kötet ..... füzet.
g) hírlapok, ... szám ..... évfolyam.
h) szépirodalmi művek, ... mű ..... kötet ..... füzet.
i) tankönyvek s ifjusági
olvasmányok, ... mű ..... kötet ..... füzet.
k) vegyes művek, ... mű ..... kötet ..... füzet.

Jegyzet. Az egyes rovatok összegeinek a főösszeggel minden esetre egyeznie kell. Hol a könyvek száma nem ismeretes pontosan s megszámlálásuk sok időt venne igénybe, *legalább száz darabokban* kérünk kimutatást. Encyclopaedikus művek közé sorolandók: encyclopaediák, bibliographiai munkák, szótárak, ismeretterjesztő folyóiratok, (a szakfolyóiratok az illető csoportokba); vegyes művek közé: naptárak, egyesületi évkönyvek, iskolai értesítők, árjegyzékek stb. Az egyes csoportoknál óhajtandó külön megjelölése annak a tudományágnak stb., mely legerősebben van képviselve, p. d)-nél jog, h)-nál regények, k)-nál iskolai étesítők.

12. A felsorolt könyvek közt

- a) magyar nyelvű ..... mű
b) német nyelvű ..... mű
c) franczia nyelvű ..... mű
d) angol nyelvű ..... mű
e) latin nyelvű ..... mű
f) más vagy kettős nyelvű ..... mű

Jegyzet. A hol ily osztályozás nem létezik s könnyen kerestül nem vihető, *legalább az arány megjelölését kérjük.* E számok összegének a főösszeggel egyeznie kell.

13. A könyvtárban van

- a) incunabulum (15. század végeig készült
nyomtatvány) ..... darab
b) kézirat ..... kötet ..... darab.
c) térkép, földgömb stb. ..... kötet ..... darab.
d) rézmetszet, szobor stb. ..... darab.

Jegyzet. Az érdekesebb vagy épen unikumot képező művek s kéziratok Szabó Károly művére s a „Magyar Könyv-Szemlére“ hivatkozva jelölhetők meg, ha ezekben már közöltettek; minden ismeretlen becses mű külön rövid ismertetése kívánatos.

14. A könyvek száma szaporodott 1884 folytán

- a) ajándék folytán ..... művel,
b) cserében ..... művel,

- c) vétel által . . . . művel és pedig ez utóbbi esetben vásároltatott magyar tudományos mű . . . . .forint . . . kr., szépirodalmi magyar mű . . . . .forint . . . kr. értékben.

15. A könyvtárt használta 1884-ben kikölcsönzés útján . . . olvasó és pedig kikölcsönöztetett . . . . .munka.

Jegyzet. A helyben olvasók száma, a hol lehetséges, szintén kitéendő s oly esetekben, midőn a kikölcsönzés csak feltételelesen (p. óvadék letétele mellett avagy csak egyes jogosultaknak) engedtetik meg, a feltételek főbb részletei felemlítendők.

16 Van-e a könyvtárban vas ajtó, vas könyvtartó vagy általában más tűzmentes hely becesebb könyvek s kéziratok számára? Milyen a fűtés? . . . . .

17. Főbb adatokat a könyvtár szaporodásáról, a nevezetesebb adakozók nevei, továbbá a könyvtár esetleg nyomtatásban megjelent leírásának felemlítése. . . . .

18. Észrevételek . . . . .ponthoz.

. . . . .1885 . . . . .

. . . . .könyvtárnok.“

— **Necrolog.** A magyarországi könyvtárnokok nestora után kötelességünknek tartjuk megemlékezni azon ügybarátokról is, kiket a hazai könyvtárügy szolgálatából ez év folytán elragadott körünkől a halál. Első helyen említjük itt *Lugossy Józsefet*, a kitünő debreczeni tanárt, orientalistát és könyvgyűjtőt, ki régi magyar nyomtatványokból s más hungaricákból igen beces könyvtárt gyűjtött össze, melyből még életében számos ritka példányt és unicumot a Nemzeti Múzeum könyvtárának ajándékozott. A Nemzeti Múzeum könyvtára a hála adóját rója le elhunyt jelesünk iránt, midőn e folyóiratban róla, mint volt jótevőjéről kegyeletesen megemlékezik. — A Nemzeti Múzeum könyvtárának iskolájából került ki *Basó Ármin*, az országközi könyvtár könyvtárnoka, ki ez év őszén élte 51-ik évében elhunyt. A boldogult 13 évvel ezelőtt egyetemi tanulmányainak befejezése után, a Nemzeti Múzeum könyvtárrendezésénél mint gyakornok kezdte pályáját, honnan az országközi könyvtár szervezésekor ezen intézetnél kapott alkalmazást, s itt mint könyvtárnok 11 évig működött. Ő volt az országközi könyvtár első könyvtárnoka, ki a könyvtár szervezése, rendezése, a tudomány mai színvonalán való föntartása és lajstromozása körül érdemeket szerzett magának s szerény körében kivívta mind előljáróinak, mind kartársainak tiszteletét és

szeretetét. Nyugodjék békével! — Őt követte a halálban *Knoll Károly*, a m. t. Akadémia könyvkiadó hivatalának főnöke, a „Magyar Könyv-Szemle“ bizományosa s a Hornyánszky-nyomda igazgatója, ki mint szakférfiú tehetsége, képzettsége, genialitása, ügyszeretete és jelleme által pályatársai közt szép nevet vívott ki magának s a tudományos világ és a közönség tiszteletét egyaránt birta. Tevékeny működéséből különösen azon néhány évet emeljük ki, melyeket élte utolsó szakában a Hornyánszky-nyomda szolgálatában töltött, melyet újjászervezett, a nagy nyomdák sorába emelt, magasabb irodalmi feladatok teljesítésére versenyképesé tette, s hol kiváló szervező tehetségét kitűnően érvényesítette. Mint ezen működésének szemtanúi, kötelelességünknek tartjuk kiemelni azon szolgálatokat, melyeket a hazai nyomdászatnak nyomdavezetői minőségében aránylag rövid idő alatt tett, hogy bizonyosságot tegyünk azon eredményről, melyet egy szervező tehetség, ha tevékenységét lelkesedés és ügyszeretet támogatja, elérni képes. Törekvése volt a boldogútnak a nyomdát oly színvonalra emelni, hogy a fővárosi nagy nyomdák mellett megállja helyét a hazai irodalom szolgálatában s izléses, haladásról tanuskodó, correct és pontos munka által kivívja a közönség elismerését. Ezt azon négy év alatt, a meddig a nyomda élén állt, el is érte. Ezenkívül kedvencz eszméje volt az 1882-diki könyvkiállításon bemutatott régi magyar nyomtatványok initialeit, vignetteit, czimlapdiszeit, melyekben magyar motivumok vannak, a Hornyánszky-nyomdában lassankint meghonosítani s behozni a nyomda termékeibe az igazi magyar stylt, de ebben megakadályozta őt a halál. S ki kell emelnünk még egy tulajdonságát, mely jogczímet ad nekünk arra, hogy róla itten megemlékezzünk. A „Magyar Könyv-Szemlé“-nek ő volt megjelenése óta bizományosa, s e tisztet éveken át minden tiszteletdíj nélkül, ügyszeretettől teljesítette. Ezt hálával elismerjük, s e sorokat őszinte részvétellel szenteljük emlékének. — Vele egy napon temettük *Lázár Györgyöt*, a budapesti könyvkötő ipar-társulat elnökét s a múzeumi könyvtár könyvkötőjét, ki az 1882-iki könyvkiállításon *utánzott középkori kötésekkel*, melyeket a múzeumi könyvtár codexein sikeresen alkalmazott, méltó feltűnést keltett. Ő volt nálunk ezen iránynak úttörője s munkái kivívták azon külföldi szakférfiak elismerését is, kik a Nemzeti Múzeum könyvtárában megfordultak.

Az 1848—49-ki szabadságharcban, mint honvédtiszt szolgálta hazáját; ezután mint könyvkötő 25 évig a múzeumi könyvtár szolgálatában működött, hol középkori kötések utánzásával a hazai könyvkötészetben új ízlést honosított meg, melyet folyóiratunk nem hagyhat említés nélkül. — Az utolsó, kiről e necrologban megemlékezünk: *Moravek János*, a múzeumi könyvtár volt hivataloszlóga, ki a könyvtárban töltött tíz éves szolgálata után ez évben elhunyt. Olvasóink ne ütközzenek meg azon, ha e folyóiratban egy igénytelen szolgáról megemlékezünk. A kik ismerik a könyvtári szolgálat fontosságát, azok tudják, mily fontos kerék a gépezetben egy értelmes, képzett, ügyes, lelkiismeretes és megbízható szolgál, ki a könyvtárnokra és közönségre nézve valóságos jótétemény. Hányszor tesz fontos szolgálatokat a közönségnek! hányszor igazítja útba a kutatókat a nélkül, hogy a jó szón kívül egyéb elismerésre számítana. Ilyen kitünő erő volt a maga nemében *Moravek János*, kire a múzeumi könyvtár látogatói szívesen fognak visszaemlékezni, s kinek halálát a könyvtár veszteségei közé sorolja. Lelkiismeretességéről és megbízhatóságáról tanuskodhatnak, a könyvtár tisztviselőin kívül, intézetünk látogatói, a kiket egész odaadással kiszolgált és gyakorlati tanácsokkal támogatott. Képzettségéről azonban álljon itt a következő eset. Évekkel ezelőtt a múzeumi könyvtárt, egy dán tudós látogatta meg, ki minden iránt nagyon érdeklődött. Moravekre biztuk vezetését. Midőn már mindenről informáltatta magát, azon kérdést intézte Moravekhez: melyik a legjelesebb magyar szindarab? mire ez egész határozottan felelte: *Katona Bánk bán*-ja. Ezen esetből megítélhetik olvasóink Moravek irodalmi ismereteit, az állást, melyet a múzeumi könyvtárban betöltött s a jogezímet, melyért neki e sorokat szenteltük.

— **Gróf Apponyi Sándor**, a magyarországi bibliophilek legkiválóbbika, kinek régi hungaricákból rendszeresen gyűjtött s kitünően föntartott gyűjteményét az 1882-diki országos könyvkiállításon a hazai közönség élvezettel szemlélte, mint örömmel értesülünk, könyvtárának leíró catalogusát legközelebb közrebocsátani szándékozik, melynek nemesak a hazai, hanem a külföldi szakférfiak is nagy érdeklődéssel néznek elébe. A munkát előre üdvözljük s megjelenéséről annak idejében értesíteni fogjuk olvasóinkat.

— **Régi könyvek az országos kiállításon.** Az 1885-iki országos kiállítás a magyar bibliographiának is gyümölcsözőt, hozván oly érdekes ritkaságokat felszínre, melyeknek létezéséről szakfőriainknak ekkorig tudomása nem volt. Eltekintve ugyanis Lafranchi Énea nagybecsű, párját ritkító könyv-, röpirat- és metszetgyűjteményétől, melyet a szakfőriak ismernek, s a különböző hazai intézetek, hivatalok, társulatok és egyesek által kiállított könyvektől, melyek közt ismeretlen dolog kevés volt, ki kell különösen emelnünk: *a keleti egyház régi szerkönyveit misc-könyveit és bibliát*, melyeket a karloviczi szerb patriarchatus, a a fruscagóriai zárdák és más hazai keleti egyházak, a képzőművészeti csarnokban oly tekintélyes számban állítottak ki, a minőben ekkorig egy helyütt csoportosítva nem voltak soha. E könyvek bizanti izlésű régi *ezüstös, aranyos dombormű kötésök, zománczos díszítésök és scdronymműü hátuk* miatt bírnak fontossággal, mert a könyvkötészetben külön izlést képviselnek s a bibliograph és műtörténész figyelmére egyaránt méltók. Ily izlésű kötést ekkorig csak egyetlen egyet, a komáromi görögkeletiek egyházában ismertünk, mely az 1882-iki országos könyvkiállításon volt látható. Ezen ismeretünket a most kiállított könyvek jelentékenyen gyarapították s arról győztek meg, hogy a magyarországi keleti egyházak sokat mentettek meg egyházuk régi kincseiből. Midőn ezt constatáljuk, egyúttal köszönetünket fejezzük ki dr. Czobor Bélának, e műkincsek fáradhatatlan felkutatójának és rendezőjének, hogy alkalmat nyujtott ezeknek tanulmányozására s hisszük, hogy az ezen csoportban kiállított tárgyaknak szakszerű leírását, egy leíró catalogusban nemsokáig fogjuk nélkülözni.

— **Bibliographiai irodalmunk.** Örömmel konstatáljuk, hogy bibliographiai irodalmunk az utolsó időben jelentékeny lendületet vett. Alapvető forrásmunkák, könyvtártörténeti szakmunkák, kisebb hazai könyvtárak catalogusai, értékezések, repertoriumok, indexek, monographiák, irodalmi értesítők, antiquariusi catalogusok és más ide vágó munkák egész sorozata látott az utolsó időben napvilágot, melyek nemesak a bibliographiai ismereteknek hazánkban való terjedéséről, de a hazai közönségnek a bibliographiai és könyvtártani mozgalmak iránti érdeklődéséről is tanuskodnak. Ezen munkákról óhajtottunk volna a jelen

folyamban megemlékezni, de bibliographiai rovatunk nagy terjedelme miatt kénytelenek voltunk ezen szemlénket a jövő folyamra halasztani.

— **A Magyar Könyv-Szemle első decenniuma.** Folyóiratunk a jelen folyammal tiz éves pályáját futja meg. 1876-ban *Fraknói Vilmos*, akkori múzeumi könyvtár-őr által a múzeumi könyvtár kiadásában, az osztály rendezett anyagának feldolgozására, a magyar bibliographia művelésére s könyvtártani és bibliographiai ismeretek terjesztésére alapítva, tiz éves pályafutása alatt oda törekedett, hogy e három czélt lehetőleg megvalósítsa, s mint hézagpótló szakfolyóirat betöltse helyét az irodalomban. Megfelelt-e és mennyiben kitűzött feladatának? Annak megítélését a szakférfiakra és olvasóinkra bizzuk. Egyet azonban szerénytelenség nélkül constatálhatunk, s ez az: hogy a „Könyv-Szemlét“ egy lelkes szakférfiu ügyszeretete hozta létre s lelkes ügybarátok és szakférfiak ügyszeretete tartotta fön, kik a folyóiratot tiz éven át szives közreműködésökkel minden írói tiszteletdíj nélkül támogatták, az irodalomban meghonosítani segítették s kiknek oroszán részök van azon eredményekben, melyeket az az első decenniumban elért. Ezen eredményekből kiemeljük azokat, melyek ismeretlen voltuknál fogva hazánk művelődéstörténetének több fejezetét egészen új világításba helyezik, eddigi ismereteinket ujakkal gyarapítják s a folyóirat létjogosultságát igazolják. A „Magyar Könyv-Szemle“ tiz éves működése alatt: Szabó Károly „Régi Magyar Könyvtára“-hoz 292 ismeretlen adaléket közölt, melyekkel az 1711 előtti régi magyar könyvek száma 1793-ról 2085-re emelkedett; tisztázta a Corvina bibliographiáját, mely czélből Európaszerte széleskörű kutatásokat indított meg s a Corvina maradványai iránt mindenféle érdeklődést keltett; ismertette Zrednai Vitéz János könyvtárát, mely a renaissancekori művelődési viszonyokhoz egészen új adaléket nyújt; két ismeretlen magyar codex felderítésével és ismertetésével (a raudniczi-codex és a Jordánszky-codex győri töredéke) gyarapította nyelvemlékeinket; a magyarországi középkori könyvirás és könyvfestés történetéhez 100 középkori hazai könyvmásolót, könyvfestőt és tudóst (köztük 70 ismeretlent) hozott napfényre s 50 ismeretlen középkori hazai könyvtárhoz közölt kisebb-nagyobb adalékokat; a m. t. Akadémia történelmi bizottságának kezdeményezésére megindította a

a külföldi könyvtárakban levő hazai vonatkozású kéziratok ismertetését, melyekből ekkorig a müncheni, krakkói, velencei és bécsi hungaricák jegyzékét közölte; ismertette a legrégibb magyar nyomtatványt: a *krakkói töredéket* és a legrégibb magyarországi hírlapot: a *Mercurius Hungaricus* és *Veridicus*; előkészítette az 1882-iki országos könyvkiállítást, mely a „Könyv-Szemle“ által elért eredmények alapján jött létre; tisztába hozta a hazai iskolai drámák bibliographiáját; központja volt a hazai bibliographiai és könyvtártani mozgalmaknak; lendületet adott a hazai könyvtárügynek, melynek előbbreviteléhez több könyvtárrendezési szabályzatot közölt, hatott, buzdított ez irányban s megindította a hazai és külföldi könyvtárak rendszeres átkutatását; művelte a bibliographia és könyvtártudomány minden ágát, s oly kérdéseket fejtegetett, melyekkel azelőtt nálunk rendszeresen vaj' mily kevesen foglalkoztak; kitartó működésével iskolát teremtett irodalmunkban oly ismereteknek, melyeket nálunk csak autodidact és gyakorlati úton évek hosszú során át lehet alaposan elsajátítani; s mindezt nemzeti irányban, magyarországi szempontból, csupán a magyar bibliographia és könyvtárügy művelésére szorítkozva, az általános bibliographia és könyvtárbanba vágó közlések mellőzésével tette, s tiz éves főnállása alatt mindenkor hű maradt feladatához. Hála és köszönet érte azon munkatársaknak és ügybarátoknak, kik a folyóiratot feladata teljesítésében oly lelkesen támogatták. S midőn ma az első decenniumot lezárjuk s a második decenniumot megkezdjük, ezt azon öntudatban tesszük, hogy a „Könyv-Szemle,“ mint úttörő vállalat egy ismeretlen tudományt honosított meg nálunk az irodalomban s jó szolgálatot tett a hazai culturtörténetnek. Ajánljuk azt továbbra is munkatársaink, ügybarátaink és olvasóink szives figyelmébe. Az 1886-iki folyam első fele néhány hét alatt, a második rész, a bibliographiai rovatnak kimerítő közlése miatt, az év végén fog látni napvilágot.

A szerkesztő.